

Kuuleminen hallintovaliokunnassa 21.10.2022

Hallituksen esitys (HE 99/2022 vp) eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä (HE 99/2022 vp) ehdotetaan ulkomaalaislain muuttamista tarkoituksena laajentaa pitkäaikaisen viisumin (D) käyttöä. Samalla esitetään tilapäisten oleskelulupien myöntämistä koskevan toimivallan siirtämistä ulkoministeriölle siltä osin, kun on kyse lupien myöntämisestä 18-19-vuotiaille diplomaattiperheiden nuorille.

Pitkäaikainen viisumi opiskelijoille, tutkijoille, sertifioitujen työnantajien työntekijöille, yritysten johtotehtävissä toimiville sekä edellä mainittujen perheenjäsenille

Schengenin yleissopimukseen perustuvaa pitkäaikaista viisumia (D) koskeva sääntely lisättiin Suomessa ulkomaalaislakiin 1.6.2022 (HE 122/2021 vp; laki 121/2022). Ensivaiheessa uusi kansallinen viisumi otettiin käyttöön erityisasiantuntijoille, kasvuyrittäjille ja heidän perheenjäsenilleen, tarkoituksena nopeuttaa näiden ryhmien maahantuloa. Pitkäaikaisia viisumeita on myönnetty jo lähes 400 ja uusi sääntely siten osoittautunut tarpeelliseksi.

Nyt käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä laajennettaisiin pitkäaikaisen viisumin käyttöä uusiin kohderyhmiin, joita ovat opiskelijat, tutkijat, sertifioitujen työnantajien työntekijät, yritysten johtotehtävissä toimivat sekä edellä mainittujen perheenjäsenet. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemassa hallituksen esityksessä (HE 114/2022 vp) puolestaan esitetään, että ulkomaalaislakiin lisätään uutena sääntelynä säännökset työnantajan sertifioinnista.

Pitkäaikaisen viisumin käytön laajentamista koskevaa esitystä laadittaessa on pidetty perusteltuna edetä ensimmäisessä vaiheessa valitun sääntelymallin pohjalta. Näin ollen viisumin myöntämistä koskevaan menettelyyn ei ehdoteta muutosta. Maahanmuuttovirasto myöntäisi viisumin hakemuksesta oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä. Oleskelulupahakemusta ratkaistaessa tutkittaisiin maahantulon edellytysten täyttyminen ja arvioitaisiin työntekijän hyväksikäytön riski. Vaihtoehtoiset toteuttamistavat tullevat uudelleen tarkasteluun ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Pitkäaikainen viisumi nopeuttaisi maahantuloa keskimäärin runsaalla viikolla, kun henkilön ei tarvitsisi odottaa oleskelulupakortin toimitusta ulkomailla. Tämä edistäisi opintojen, tutkimustyön ja työskentelyn aloittamista ajallaan, helpottaisi osaajien rekrytointia ja vahvistaisi Suomen vetovoimaa. Viisumihakemuksen käsittelymaksu kuitenkin lisäisi maahantulon kustannuksia ja voisi muodostaa haasteen erityisesti osalle opiskelijoista.

Pitkäaikaista viisumia koskevat lainmuutokset tukevat hallituksen tavoitetta edistää koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa ja sujuvoittaa maahantulomenettelyjä. Taustalla vaikuttaa myös hallituksen syksyn 2021 budjettiriihikirjaus siltä osin, kun esitys kohdistuu opiskelijoihin ja tutkijoihin. Hallitus tavoittelee työperusteisen maahanmuuton vähintään kaksinkertaistamista nykytasosta vuoteen 2030 mennessä. Uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä puolestaan pyritään kolminkertaistamaan vuoteen 2030 mennessä, nostaen samalla opiskelijoiden Suomeen jääminen ja työllistyminen 75 prosenttiin. Osaajapulaan vastaamiseksi tarvitaan laajasti erilaisia toimia, joista pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen on yksi.

Pitkäaikainen viisumi oleskelulupakortin menettäneille

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös, että pitkäaikainen viisumi myönnettäisiin jatkossa maahantuloa varten ulkomailla oleskelevälle oleskeluluvan haltijalle, joka on menettänyt oleskelulupakorttinsa katoamisen, anastamisen, vanhentumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Näin oleskeluluvan haltija pääsisi sujuvammin palaamaan Suomeen, jossa voisi hakea uutta oleskelulupakorttia menetetyin tilalle. Pitkäaikaisen viisumin myöntäminen edellyttäisi voimassaolevaa oleskelulupaa. Asianosaisen olisi annettava kortin menettämisestä tai sen käyttökelvottomuudesta selvitys, minkä voi arvioida ennaltaehkäisevän mahdollisia väärinkäytöksiä. Maahanmuuttovirasto voisi myös tarvittaessa ottaa harkintaansa oleskeluluvan peruuttamisen.

Muutoksen myötä viranomaismenettely yhdenmukaistuisi ja yksilön näkökulmasta maahantulon kustannukset laskisivat. Tältä osin esityksellä myös toteutettaisiin kansalliseen lainsäädäntöön muutokset, joita on edellytetty Suomen Schengen -arvioinnin yhteydessä.

Ulkoministeriölle toimivalta myöntää oleskeluluvat diplomaattiperheiden 18-19-vuotiaille nuorille (ei D-viisumiin liitännäinen asia)

Edellä mainittujen pitkäaikaisen viisumin käytön laajentamista koskevien ehdotusten lisäksi hallitus esittää toimivallan siirtämistä ulkoministeriölle siltä osin, kun on kyse tilapäisten oleskelulupien myöntämisestä diplomaattiperheiden 18-19 -vuotiaille nuorille.

Oleskelulupien myöntäminen kuuluu pääsääntöisesti Maahanmuuttoviraston toimivaltaan. Sen sijaan diplomaattiperheiden osalta toimivaltainen viranomainen on ulkoministeriö, joka voi kuitenkin myöntää oleskeluluvat diplomaattiperheiden lapsille vain 18-ikävuoteen asti ulkomaalaislain perheenjäsenen määritelmän mukaisesti. Diplomaattiperheiden täysi-ikäistyneet tai Suomessa oleskelun aikana 18 vuotta täyttävät lapset, jotka oleskelevat Suomessa perheidensä mukana suorittaessaan loppuun yleensä toisen asteen opiskeluitaan, kuuluvat tai siirtyvät muista perheenjäsenistä poiketen nykyisin Maahanmuuttoviraston tai Digi- ja väestötietoviraston lupa- ja rekisteröintihallinnon piiriin. Tämä aiheuttaa turhia kustannuksia ja byrokratiaa edustustojen henkilökunnalle ja viranomaisille. Nykytilanteessa 18 vuotta täyttänyt henkilö myös menettää tällöin diplomaattiset erioikeudet ja vapaudet. Jatkossa ulkoministeriö voisi myöntää näille nuorille oleskeluluvan koko oleskeluajalle aina 20-ikävuoteen asti.

Nykyinen käytäntö on omiaan vaikuttamaan kielteisesti Suomen houkuttelevuuteen asemapaikana. Muutosesityksellä onkin tärkeä merkitys Suomen maakuvan kannalta, vaikka vaikutukset kohdistuvat hyvin rajalliseen määrään henkilöitä. Suomen soveltama käytäntö vaikuttaa myös Suomen ulkomaanedustukseen lähetetyn henkilöstön ja perheenjäsenten asemaan ulkomailla, koska diplomaattiseen kanssakäymiseen liittyvä Wienin diplomaattisopimukseen perustuva vastavuoroisuuden periaate voi vaikeuttaa suomalaisten diplomaattiperheiden täysi-ikäistyvien nuorten oleskelun järjestämistä ulkomailla. Muutoksen myötä Suomen käytäntö vastaisi kansainvälisesti noudatettua.

Voimaantulo ja riippuvuus muista esityksistä

Lain voimaantuloon vaikuttaa riippuvuus työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemasta hallituksen esityksestä (HE 114/2022 vp) ulkomaalaislain muuttamiseksi, siltä osin kuin on kyse pitkäaikaisen viisumin käytön laajentamisesta. Soveltamisen osalta huomioon on otettava myös tietojärjestelmäkehitys. Sääntely on tarvittavin osin sovitettava yhteen eduskuntakäsittelyn aikana.